

I.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΟΡΑΤΙΟΥ

1. Ο Οράτιος στην ψηφιακή εποχή

Το διαδίκτυο προσφέρει πλέον πολλά πρωτογενή εργαλεία για την μελέτη του Ορατίου, πράγμα που κάνει αισθητά ευκολότερη τη ζωή του σπουδαστή και ερευνητή του ποιητή, όπως αξιόπιστα διαδικτυακά Λατινικά κείμενα με δυνατότητες αναζήτησης,¹ βιβλιογραφίες² και κάθε είδους πεζές και έμμετρες μεταφράσεις³ καθώς και πρόσβαση σε ένα ευρύ φάσμα νεότερων και κλασικών μελετών για τον Οράτιο μέσω της ψηφιοποίησης παλαιότερων έργων, του Google Books, και των βάσεων δεδομένων περιοδικών όπως το JSTOR και το Project MUSE (για ιδρύματα-συνδρομητές),⁴ χωρίς να αναφέρουμε τον αυξανόμενο αριθμό μονογραφιών που είναι διαθέσιμες με συνδρομή στις ίδιες τις ιστοσελίδες των εκδοτών.⁵ Αυτά τα εργαλεία συνεχώς εμπλουτίζονται και αποζημιώνουν εκείνον που τις ελέγχει τακτικά. Ωστόσο, η πλειοψηφία της έρευνας γύρω από τον Οράτιο βρίσκεται ακόμη σε έντυπη μορφή: εδώ παραθέτω μια συνοπτική ανασκόπηση των πιο χρήσιμων βιβλίων για την αποτελεσματική περιήγηση κάποιου στη σύγχρονη μελέτη του Ορατίου.

1. Π.χ. η βάση δεδομένων PHI <<http://latin.packhum.org>>, βλ. επίσης <<http://www.thelatinlibrary.com/>>.

2. Για παράδειγμα, εκείνη του Niklas Holzberg (βλ. μέρος 2 παρακάτω) διαθέσιμη επί του παρόντος (Μάρτιος 2014) στο <<http://www.niklasholzberg.com/Homepage/Bibliographien.html>>, ή εκείνη του Wilfried Stroh, προς το παρόν στο <<http://stroh.userweb.mwn.de/bibl/horaz.html>>, ή του McNeill 2009 στο *Oxford Bibliographies Online* στο <<http://www.oxfordbibliographies.com/>>.

3. Π.χ. διάφορες παλαιότερες εκδοχές στο Perseus Digital Library, <<http://www.perseus.tufts.edu/hopper>>, ή η σύγχρονη εκδοχή του A.S. Kline στην χρήσιμη ιστοσελίδα του *Poetry in Translation*, <<http://www.poetryintranslation.com>>.

4. <<http://www.jstor.org/>>, <<http://muse.jhu.edu/>>.

5. Π.χ. *Oxford Scholarships Online*, <<http://www.oxfordscholarship.com/>>, όπου βρίσκονται πολλά πρόσφατα βιβλία του Oxford University Press και κάποια από άλλες πανεπιστημιακές εκδόσεις: επίσης <<http://www.cambridge.org/online/>>, για το Cambridge University Press.

2. Τυπωμένες βιβλιογραφίες

Η τεράστια Ορατιανή βιβλιογραφία για τα έτη 1936-75 στον Kissel 1981 και το παράρτημα για τα χρόνια 1976-91 στον Kissel 1994 είναι δύο πολύτιμα βοηθήματα, όπως είναι και η ανασκόπηση της Ορατιανής βιβλιογραφίας για τα έτη 1957-1987 του Doblhofer (1992). Ιδιαίτερα χρήσιμη για τις πρόσφατες μελέτες είναι η πλήρως ευρετηριασμένη συνέχεια του Kissel 1994 στον Holzberg 2007, που καλύπτει τα χρόνια 1992-2005 (επίσης διαθέσιμη διαδικτυακά). Πλήρεις βιβλιογραφικοί κατάλογοι (ιδιαίτερα έργων στην Ιταλική) που καλύπτουν σχεδόν κάθε θέμα που αφορά τον Οράτιο βρίσκονται στην *Enciclopedia oraziana* (Mariotti 1996-8, βλ. μέρος 4^ο παρακάτω). Η γενική διαδικτυακή βιβλιογραφία από τον McNeill (2009) είναι πιο επιλεκτική, όπως επιβάλλει η μορφή της, περιέχει όμως χρήσιμα σύντομα σχόλια για τα έργα που καταγράφονται. Σημαντικοί κατάλογοι βιβλιογραφιών βρίσκονται επίσης στα τρία *Companions* για τον Οράτιο που αναφέρονται παρακάτω στο 4^ο μέρος (Harrison 2007a, Davis 2010a, και Günther 2013a).

3. Αρχαία κείμενα, υπομνήματα και Αγγλικές μεταφράσεις

Αρχαία Κείμενα

Για τον Οράτιο, όπως και για τους περισσότερους κλασικούς συγγραφείς, ο δέκατος ένατος αιώνας υπήρξε μάρτυρας θεμελιώδους δουλειάς για την μετάδοση των κειμένων. Το κείμενο των Keller και Holder (1899, δεύτερη έκδοση 1925) ακόμη προσφέρει το πιο περίπλοκο κριτικό υπόμνημα και τις πιο εκτεταμένες παραθέσεις των γραφών των χειρογράφων. Αυτές ενσωματώθηκαν στο δικαιολογημένα πολύ πιο επιλεκτικό υπόμνημα της έκδοσης Οξφόρδης από τον E.C. Wickham (1900), η δεύτερη έκδοση του οποίου έγινε από τον H.W. Garrod (1912). Ο F. Vollmer ακολούθησε τους Keller και Holder με το να ξεχωρίσει τρεις ομάδες ανάμεσα στην πληθώρα των Ορατιανών χειρόγραφων στην έκδοσή του της Teubner (δεύτερη έκδοση το 1912). Οι ομάδες αυτές μειώθηκαν σε δύο από τον F. Klingner στην τρίτη του έκδοση (1959). Ωστόσο, εξαιτίας της σύμφυσης της χειρόγραφης παράδοσης, μια τέτοιου είδους ταξινόμηση μπορεί να είναι παραπλανητική,⁶ και όταν ο Klingner προτείνει μια τρίτη ομάδα (Q) την οποία θεωρεί ως συγκερασμό των δύο βασικών ομάδων χειρογράφων (Ξ και Ψ), αποδεικνύεται ότι ο τρόπος εργασίας του είναι ευάλωτος στην κριτική.⁷ ο Courtney (2013a) πρόσφατα παρουσίασε βάσιμη επιχειρηματολογία για το ότι η αρχαιότητα πολλών κοινών φθωρών δείχνει ότι υπήρχε εκ των πραγμάτων μία μοναδική αρχαία πηγή πίσω από τη σύγχρονη μετάδοση των έργων του Ορατίου που δε βρίσκονται σε εξάμετρο στίχο.

6. Βλ. Brink 1971: 12-27.

7. Βλ. Tarrant 1983

Πολλές σύγχρονες εκδόσεις έχουν συνεπώς προτιμήσει να εξετάζουν μεμονωμένα τα χειρόγραφα στο *κριτικό υπόμνημα* ακόμη και αν αναγνωρίζουν τυπικά τις ομαδοποιήσεις: βλ. για παράδειγμα, την Leipzig Teubner του Borzák (1984). Η έκδοση Stuttgart Teubner (1985) του Shackleton Bailey παρουσιάζει τα στοιχεία ξεκάθαρα, με το να διαχωρίζει την ομάδα Ξ του Klingner στα επιμέρους χειρόγραφα που την απαρτίζουν, διατηρώντας ωστόσο το σύμβολο Ψ για την πιο ομοιογενή δεύτερη ομάδα. Είναι δύσκολο για έναν εκδότη του Ορατίου να αποφασίσει πού ακριβώς να προτείνει διορθώσεις.⁸ Δημώδεις γραφές ανήκουν συνήθως σε αρχαίες εκδόσεις και σπανίως είναι ακατανόητες, ενώ το ύφος του Ορατίου είναι συχνά στριφνό και απαιτητικό. Πολλοί νεότεροι εκδότες υπήρξαν υπερβολικά συντηρητικοί· ο Shackleton Bailey 1985 είναι μερικές φορές πολύ τολμηρός, αλλά πάντοτε συναρπαστικός.⁹ Μια καινούρια έκδοση Οξφόρδης προγραμματίζεται από τον R. J. Tarrant, ο οποίος θα προσεγγίσει τα χειρόγραφα μεμονωμένα και επιλεκτικά, και ο οποίος έχει προτείνει επίσης ότι αυτό που χρειαζόμαστε είναι ένα σαφώς περιεκτικό υπόμνημα όπως εκείνο του Shackleton Bailey, με πληρέστερη ωστόσο πληροφόρηση, τόσο για τις γραφές των χειρογράφων όσο και για τις εικασίες.¹⁰

Υπομνήματα¹¹

Τα αρχαία υπομνήματα του ψεύδο-Άκρωνος και του Πορφυρίωνος Πομπώνιου, μολονότι σπάνια είναι τόσο πολύτιμα όσο τα αρχαία υπομνήματα στον Βεργίλιο, έχουν μελετηθεί εξονυχιστικά τα τελευταία χρόνια (για τον Άκρονα βλ. Noske 1969, για τον Πορφυρίωνα Πομπώνιο βλ. Diederich 1999 και Kalinina 2007)· και στις δύο περιπτώσεις, ένα καινούριο κείμενο αποτελεί ένα επείγον *desideratum* (για εκείνο του Άκρονα βλ. ακόμη Keller 1902, για τον Πορφυρίωνα Πομπώνιο Holder 1894). Όσον αφορά στα νεότερα υπομνήματα, ο δέκατος ένατος αιώνας άφησε ουσιαστική κληρονομιά: ιδιαιτέρως αξιοσημείωτα (και ακόμη χρήσιμα) είναι τα επιστημονικά υπομνήματα απάντων των έργων από τους Wickham (1874, 1891), Kiessling (1884, 1886, 1889) και Keller και Holder (1899, πολύ πλούσιο σε παράλληλα) και το σχολικό υπόμνημα για τις Ωδές από τον T. E. Page (1886). Ο εικοστός αιώνας έχει χτίσει πάνω σε αυτά τα θεμέλια, ειδικά στην αναθεώρηση του Kiessling από τον Heinze (τελευταία αναθεώρηση το 1930, ανατυπωνόταν

8. Βλ. Tränkle 1993.

9. Βλ. Nisbet 1986, Delz 1988. Για μια επισκόπηση των εκδόσεων μέχρι τον Shackleton Bailey βλ. Tränkle 1993.

10. Παραφράζω μία ομιλία του στο Κέμπριτζ, στις 10 Ιανουαρίου 2013.

11. Με τα υπομνήματα καταπιανόμαστε με περισσότερη λεπτομέρεια στις αφιερωμένες σε μεμονωμένα έργα ενότητες παρακάτω· οι συγκεκριμένες παράγραφοι σκοπεύουν να προσφέρουν μια σύντομη περιήγηση.

μέχρι το 1960). Σημαντικό επίσης είναι το υπόμνημα στις *Σάτιρες* από τον Lejay (1911), το οποίο ακόμη αποτελεί το πιο ολοκληρωμένο για το συγκεκριμένο έργο.

Το 1969 εμφανίστηκε το σύντομο αλλά συναρπαστικό υπόμνημα του τρίτου βιβλίου των *Ωδών* από τον Gordon Williams, και μέσα στον επόμενο χρόνο το τεράστιο υπόμνημα στο πρώτο βιβλίο των *Ωδών* από τους Nisbet και Hubbard (1970), με το δεύτερο βιβλίο να ακολουθεί το 1978. Αυτή η εξαιρετικά λεπτομερής έκδοση ξεχωριστών βιβλίων άνοιξε νέους ορίζοντες για τις *Ωδές*: αντανάκλασε τόσο την προσέγγιση των αρχαίων ποιημάτων ως ξεχωριστά λογοτεχνικά δημιουργήματα ανοιχτά στην κριτική, όσο και την επιστημονική ανησυχία των Pasquali (1920) και Fraenkel (1957) για τις Ελληνικές (και άλλες) διακειμενικότητες της ποίησης του Ορατίου στις *Ωδές*.

Ως αποτέλεσμα, δημιουργήθηκε μια ανάγκη για μεγαλύτερη έκταση επεξηγήσεων από αυτή που επιτρεπόταν στις πλήρεις στερεότυπες εκδόσεις. Οι ανησυχίες των Nisbet και Hubbard για το λογοτεχνικό είδος και την λογοτεχνική κατηγορία και η εκτενής τους συλλογή από σχετικά παράλληλα, ακολουθώντας και επεκτείνοντας το έργο των Keller και Holder, αποκάλυψαν πώς η λογοτεχνική παράδοση στις *Ωδές* του Ορατίου διαμορφώνεται και ανασχηματίζεται. Έθεσαν επίσης το επιστημονικό πρότυπο για όλα τα επόμενα υπομνήματα στους Λατίνους ποιητές ενώ οι άμεσες λογοτεχνικές τους απόψεις έχουν προσφέρει συναρπαστικά σημεία εκκίνησης για λογοτεχνικές συζητήσεις.

Ένα δείγμα του βαθμού της λεπτομέρειας, το οποίο επιτρέπει αυτό το βάθος ερμηνείας, προσφέρεται από την εκτενέστατη έκδοση της *Ars Poetica* και των *Επιστολών 2* του Brink (1963, 1971, 1982) η οποία εξερευνά τη γλώσσα, τα νοήματα και τη δομή αυτών των ποιημάτων σε ένα βαθμό προηγούμενως ανεπανάληπτο στην κλασική έρευνα. Εξίσου επιστημονικά και περιεκτικά είναι: το μείζον υπόμνημα των *Επωδών* από την Watson (2003), το οποίο τώρα θεωρείται προαπαιτούμενο για τη λεπτομερή μελέτη αυτών των ποιημάτων, και το εκτενές υπόμνημα στις *Ωδές 4* από τους Fedeli και Ciccarelli (2008). Τα ουσιαστικά τρέχοντα υπομνήματα των *Σατιρών* και των *Επιστολών* από τον Fedeli (1994, 1997) έχουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις λογοτεχνικές τους αναλύσεις.

Ούτε τα συντομότερα υπομνήματα ωστόσο έχουν παραμεληθεί, καθώς καλύπτουν την ανάγκη για βολικές σχολικές και πανεπιστημιακές εκδόσεις. Στην Ιταλία υπάρχουν πολλές τέτοιες εκδόσεις: θα επέλεγα για ειδική μνεία τον Labate 1981 για τις *Σάτιρες* και τον Cavarzere (1992) για τις *Επωδούς*. Στα Αγγλικά, ο Quinn (1980) έχει δημιουργήσει ένα ζωντανό αν και άνισο υπόμνημα στις *Ωδές* για μαθητές, με κάποιες ενδιαφέρουσες αποκρίσεις στους Nisbet και Hubbard· ο Rudd (1989) έχει συνοψίσει ικανοποιητικά και έχει διαφοροποιηθεί από τον Brink στις *Επιστολές 2* και στην *Ars poetica*· και ο Brown (1993) και η Muecke (1993) έκαναν εκδόσεις *Arts* και *Phillips* για τις *Σάτιρες 1* και *2* αντίστοιχα, με παράλληλες μεταφράσεις οι οποίες προσφέρουν σημαντική βοήθεια στην ερμηνεία.

Αξιοσημείωτη είναι η χρησιμότητα του τρίτομου υπομνήματος συντομότερων σχολίων (με αντικριστή μετάφραση) από τον West για τα τρία πρώτα βιβλία των Ωδών (1995, 1998, 2002) το οποίο προσφέρει μια σταθερή και ζωντανή ερμηνεία των βασικών σημείων κάθε κειμένου. Αρκετά πρόσφατα υπομνήματα έχουν εμφανιστεί στην «Κίτρινοπράσινη» σειρά της Κέμπριτζ για τα Ορατιανά βιβλία, ακολουθώντας τον Rudd 1989: το υπόμνημα του Mayer για τις *Επιστολές 1* (1994) και εκείνο του Mankin για τις *Επωδούς* (1995), οι πρώτες Αγγλικές εκδόσεις αυτών των ποιημάτων για μια ολόκληρη γενιά.¹² το υπόμνημα του Thomas για τις Ωδές 4 και για το *Carmen saeculare* (2011)· το υπόμνημα της Gowers για τις *Σάτιρες 1* (2012)· και εκείνο του Mayer για τις Ωδές 1 (2012). Επιπλέον υπομνήματα βρίσκονται σε εξέλιξη στη συγκεκριμένη σειρά από τον γράφοντα για τις Ωδές 2 και από τον Freudenburg για τις *Σάτιρες 2*.

Περισσότερα μη αναλυτικά ερμηνευτικά υπομνήματα έχουν επίσης γραφτεί· το πιο σημαντικό από αυτά είναι ο Syndikus 1972-3 (τρίτη έκδοση 2001) για τις Ωδές, με σύντομα αλλά περιεκτικά δοκίμια για κάθε ποίημα, τα οποία διασαφηνίζουν επανειλημμένως τα κεντρικά νοήματα και προβλήματα και κριτικά αντιπαραβάλλουν λύσεις. Ιδιαίτερα δυνατό σημείο είναι η σταθερή αντίληψη της δομής και των λογοτεχνικών πηγών και αναφορών. Επίσης αξιοσημείωτο σε αυτό το είδος είναι το Putnam 1986 για τις Ωδές 4, στο οποίο το βάρος δίνεται συνεχώς στην έντεχνα κατασκευασμένη λεκτική εικόνα και στις εκ του σύνεγγυς αναγνώσεις εικονογραφίας και συναισθηματικών αποχρώσεων, καθώς και ένα επιπλέον μη αναλυτικό υπόμνημα για το ίδιο βιβλίο από τον T. Johnson (2004), ο οποίος επιχειρηματολογεί ότι το Βιβλίο 4 συνδυάζει αποτελεσματικά συμποτικά και εγκωμιαστικά στοιχεία και προσφέρει (ο Johnson) σταθερή ιστορική συμπραστικοποίηση, ένα κομψό συμπλήρωμα στην προσέγγιση του Putnam.

Αγγλικές μεταφράσεις

Οι αγγλικές μεταφράσεις κλασικών κειμένων είναι ένα είδος που ακμάζει, και σε όλο και αυξανόμενο βαθμό συντίθενται και υπομνηματίζονται ή παρουσιάζονται από επαγγελματίες κλασικιστές: αυτή είναι μια θετική τάση στην εφαρμογή της επιστημονικής δαημοσύνης προς όφελος του κοινού, ειδικά αν (όπως στην περίπτωση του Ορατίου) οι εκάστοτε ερευνητές έχουν επιπλέον ευχέρεια στην Αγγλική γλώσσα. Οι πιο σπουδαίες έντυπες πεζές μεταφράσεις είναι εκείνη του Rudd των Ωδών και των *Επωδών* στη σειρά της Loeb με το παράλληλο λατινικό κείμενο (Rudd 2004) και εκείνη των *Σατιρών* και των *Επιστολών* από τον Davie στη σειρά *World's Classics* (Davie 2011)· και οι δύο μπορούν να προταθούν ως ακριβείς, ξεκάθαρες και κομψές· εκείνες των *Σατιρών 1* και 2 από τους Brown και Muecke

12. Αν και κάποια αναγνώριση πρέπει να δοθεί στον Dilke 1954, το υπόμνημα των *Επιστολών 1* για γενιές ολόκληρης σπουδαστών.

(βλ. ‘Υπομνήματα’ παραπάνω) είναι επίσης βοηθητικές. Οι πρότυπες έμμετρες μεταφράσεις είναι η εκδοχή της World’s Classics των *Ωδών* και *Επωδών* από τον West (1997) και η εκδοχή της Penguin Classics των *Σατιρών* και *Επιστολών* από τον Rudd (αναθεωρημένη έκδοση 1987), και οι δύο ακριβείς και καλά διατυπωμένες. Αυτές είναι οι βασικές νεότερες εκδοχές· άλλες θα συζητηθούν στο Κεφ. Ζ παρακάτω, μαζί με την ιστορική παράδοση και την πρόσληψη του Ορατίου γενικότερα.

4. Εγχειρίδια και γενικού ενδιαφέροντος εκδόσεις

Ο Οράτιος έχει επωφεληθεί ιδιαίτερα από την πρόσφατη τάση των κλασικών εκδόσεων να παραγγέλλουν τη συγγραφή συνεργατικών *Εγχειριδίων* για συγκεκριμένους συγγραφείς με σκοπό την παροχή μιας γενικής επισκόπησης αυτών, με τρεις τέτοιους τόμους να διατίθενται πλέον σε έντυπη μορφή από τους Cambridge (Harrison 2007a), Wiley-Blackwell (Davis 2010a) και Brill (Günther 2013a). Σε αυτούς τους τρεις τόμους συγκεντρώνονται οι πιο διάσημοι μελετητές του Ορατίου και προσφέρεται μια ευρεία εμβέλεια διαφορετικών προσεγγίσεων. Το εγχειρίδιο του Cambridge έχει συντομότερες και συνοπτικότερες ενότητες, καθώς αποσκοπεί στην κάλυψη μεγάλου φάσματος θεμάτων και προσλήψεων όπως και στην παροχή συνηθισμένων αναλύσεων σε συγκεκριμένες ποιητικές συλλογές. Ο τόμος των Wiley-Blackwell καλύπτει μικρότερο φάσμα, αλλά διαθέτει μεγαλύτερες ενότητες και περισσότερη εμβάθυνση σε συγκεκριμένα θέματα, περιλαμβάνοντας και ουσιαστική έρευνα πάνω στην πρόσληψη. Ο τόμος του Brill από την πλευρά του είναι ο εκτενέστερος αλλά ακολουθεί πιο παραδοσιακά μονοπάτια, περιλαμβάνοντας λεπτομερείς αναγνώσεις των έργων του Ορατίου σε περιορισμένο αριθμό εκτενών ερμηνευτικών ενοτήτων και επιπλέον κεφάλαια αναφερόμενα στο ύφος και την μετάδοση των κειμένων. Αυτοί οι τόμοι είναι το καλύτερο σημείο εκκίνησης για οποιόν επιθυμεί να κατανοήσει την τρέχουσα κατεύθυνση στην έρευνα για τον Οράτιο.

Παράλληλα με αυτούς τους τόμους υπάρχει και η *Enciclopedia oraziana* (Mariotti 1996-8), σε τρεις τόμους των περίπου χιλίων σελίδων έκαστος, οι οποίοι περιέχουν μια πληθώρα λημμάτων στα Ιταλικά για τον ποιητή και κάθε σχετιζόμενο με αυτόν θέμα, από τη μετάδοση των κειμένων μέχρι και τη νεότερη πρόσληψη του. Μολονότι μερικές φορές είναι άνιση η ποιότητά τους, δίδεται ωστόσο λεπτομερής βιβλιογραφία σε σχεδόν κάθε περίπτωση. Η υψηλή του τιμή σημαίνει ότι μπορεί κανείς να την συμβουλευτεί μόνο σε κορυφαίες βιβλιοθήκες, παρέχει όμως άφθονο υλικό και προσφέρει μια εξαιρετική επισκόπηση του εύρους της έρευνας για τον Οράτιο στα Ιταλικά (ακαδημαϊκή γλώσσα στην οποία -φυσικά- ο Οράτιος έχει μελετηθεί πληρέστερα σε σχέση με άλλες) μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του ’90. Αποτελεί επίσης ένα αρμόζον αφιερωματικό μνημείο για τον εορτασμό της δεύτερης χιλιετίας από το θάνατο του ποιητή, κατά το 1992/3.

Βιβλία γενικής φύσεως από μεμονωμένους συγγραφείς σχετικά με το σύνολο της επίδρασης του Ορατίου κατά το τελευταίο μισό αυτού του αιώνα έχουν αναγκαστικά εκπονηθεί κάτω από την σκιά του ακόμη αξιόλογου Fraenkel (1957), το έργο του οποίου, όπως έχει σημειωθεί από τον Dobhofer 1992, έχει αφήσει εποχή. Το βιβλίο ξεκινάει με τη ζωή του Ορατίου και εξετάζει στη συνέχεια όλα του τα έργα με χρονολογική σειρά, αντανακλώντας τη γενική ιδέα του Fraenkel, ότι τα μετέπειτα έργα του Ορατίου είναι ενδεικτικά του υψίστου επιπέδου της ποιητικής του εξέλιξης, ειδικά στις Ωδές 4, τις οποίες θεωρεί ο Fraenkel ως ένα θριαμβευτικό αποκορύφωμα. Η μεγάλη δύναμη του βιβλίου έγκειται στην εκ του σύνεγγυς ανάλυση μεμονωμένων ποιημάτων, που φανερώνει τις πηγές, τις δομές, και άλλα σημαντικά στοιχεία τους. Η πιο εξαιρετική μεταξύ αυτών των αναλύσεων θα μπορούσε να είναι η περίφημη αντιμετώπιση των Ωδών 3.4 σαν μια απομίμηση του πρώτου *Πυθιονίκου* του Πινδάρου. Μια τόσο λεπτομερής πραγμάτευση υπαγορεύει την επιλεκτικότητα, ωστόσο ο Fraenkel καταφέρνει να ασχοληθεί με ένα μεγάλο μέρος των ποιημάτων του Ορατίου. Οι παραλείψεις του είναι διδακτικές: από τη μία οι περισσότερες από τις πιο ανάλαφρες ερωτικές ωδές, από την άλλη η *Ars Poetica* και οι *Επιστολές* 2.2. Τα πρώτα παραλείπονται καθώς δεν ταιριάζουν στην εικόνα του Fraenkel για τον Οράτιο ως σοβαρό και αξιοπρεπή ποιητή, τα τελευταία επειδή η χαλαρή χρονολόγησή τους δεν επιτρέπει την αρμονική ταξινόμησή τους στην πορεία του Ορατίου η οποία αποτελεί τον πυρήνα του βιβλίου. Κεντρικό θέμα του βιβλίου είναι η σχέση του Ορατίου με τον Αύγουστο, μια σχέση αναπτυσσόμενου θαυμασμού και σεβασμού σύμφωνα με τον Fraenkel, ο οποίος βλέπει τις Ωδές 4.5 (το αγαπημένο του ποίημα από τον Οράτιο) ως την τελική και θεσπέσια έκφραση της πιστής στοργής του ποιητή. Παρότι πολλά στοιχεία στη συνολική του προσέγγιση θεωρούνται ξεπερασμένα, η ενότητα της οπτικής του Fraenkel και η ποιότητα της ερευνητικής του ανάλυσης παραμένουν εντυπωσιακά μισό αιώνα αργότερα.

Το βιβλίο του Fraenkel φαίνεται ότι αποθάρρυνε άλλους από μεγάλο μέγεθος γενικές μελέτες. Από το 1957 έχουν γραφτεί κυρίως σύντομα βιβλία τέτοιου είδους, όπως των Grimal 1958 και Perret 1959 (Αγγλική μετάφραση 1964), και οι δύο των οποίων έδωσαν αξιοπρεπείς περιλήψεις της καριέρας του Ορατίου με κάποιες ενδιαφέρουσες λογοτεχνικές κριτικές, West 1967, La Penna 1969, και Williams 1972. Ο La Penna αντιτίθεται φανερά στον Fraenkel, επιχειρηματολογώντας ότι ο «πραγματικός» Οράτιος είναι ο ηθικός ιδιωτικός ποιητής και όχι ο δημόσιος βάρδος· ο West εξερευνά σε κάποιο βάθος την εικονοποιία και τον ειρμό σκέψης σε επιλεγμένα χωρία του Ορατίου, προσφέροντας έτσι ένα μοντέλο πρακτικής κριτικής κάποιες φορές υπερβολικά ευφυές, το οποίο όμως είναι πάντα έξυπνο και αποτελεί τροφή για σκέψη. Ο Williams, στον προκάτοχο αυτού του τόμου και ακολουθώντας την μορφοποίηση αυτής της σειράς, προσφέρει μια επισκόπηση ζητημάτων και προβλημάτων στον Οράτιο, η οποία απαντά αποτελε-

σματικά σε ένα ποσοστό των πιο αμφισβητήσιμων απόψεων του Fraenkel.

Το βιογραφικό μοντέλο παραμένει ελκυστικό σε μερικούς μετά τον Fraenkel, ειδικά σε βιβλία που απευθύνονται σε ευρύτερο κοινό. Ο Levi 1997 μνημονεύει τον Fraenkel συγκεκριμένα όσον αφορά τη διάρθρωσή του, τις εκ του σύνεγγυς αναγνώσεις του και την παρουσίαση του Ορατίου ως μια ιστορική προσωπικότητα (και παραθέτει κάποιες καλές μεταφράσεις από του συγγραφέα, ενός αναγνωρισμένου ποιητή). Οι Hills 2005 και Holzberg 2009 και οι δύο αντιμετωπίζουν τα έργα του Ορατίου με τη χρονολογική τους σειρά αλλά επικεντρώνονται περισσότερο στο να διαβάσουν τα ποιήματα ως λογοτεχνικά έργα παρά ως εκφραστικά μέσα της προσωπικότητας και ίχνη βιογραφίας: ο Hills προσφέρει μια ζωηρή συνοπτική πραγμάτευση για το γενικό αναγνωστικό κοινό, γραμμένο ωστόσο από έναν μελετητή καλά ενημερωμένο για τις νεότερες εξελίξεις, ενώ ο Holzberg δείχνει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ενότητα και την εξέλιξη του έργου του Ορατίου και τη δομή των μεμονωμένων του ποιητικών συλλογών. Ο Armstrong 1989 επίσης αναλύει τα έργα με χρονολογική σειρά, με πολλές ζωντανές ερμηνείες για τον γενικό αναγνώστη και κάποια σημαντικά επιχειρήματα για το κοινωνικό υπόβαθρο του Ορατίου, τα οποία επαναλαμβάνονται κατά τρόπο βολικό στον Armstrong 2010. Εκλεπτυσμένες και ελαφρά διαφοροποιημένες τροποποιήσεις της βιογραφικής προσέγγισης εντοπίζονται στον Lyne 1995, ο οποίος επιχειρηματολογεί ότι η δημόσια ποίηση του Ορατίου κατά τη διάρκεια της καριέρας του συνδυάζει το απαραίτητο εγκώμιο των σπουδαιών με πιο προσωπικές και ανατρεπτικές απόψεις, και στην Oliensis 1998, ο οποίος βλέπει το έργο του Ορατίου να ασχολείται κυρίως με την ρητορική αυτό-παρουσίαση και με το να προσπαθεί να διατηρήσει τις ιστορικές ανάμεσα στις πιέσεις της Ρωμαϊκής κοινωνίας και στην επιθυμία για λογοτεχνική αναγνώριση.

Ένας αριθμός αξιοσημείωτων τόμων συγκεντρώνει μελέτες για τον Οράτιο από μεμονωμένους μελετητές. Ο Shackleton Bailey 1982 είναι μια μεικτή συλλογή δοκιμίων, με ιδιαίτερη έμφαση στις δυσκολίες ερμηνείας, η οποία αρμόζει σε έναν εκδότη του Ορατίου, ενώ η συλλογή ερμηνειών του Büchner (1962) περιέχει μια πληθώρα άρθρων που επιμένουν σε τεχνικές και γλωσσικές αναλύσεις. Η συλλογή άρθρων για τον Οράτιο του Klingner (1953, 1964) ασχολείται με την παράδοση των κειμένων καθώς και με τη λογοτεχνική ερμηνεία και δείχνουν ένα βάθος και μια συμπάθεια στην ερμηνεία, που επηρέασε τόσο τους Nisbet και Hubbard όσο και τον Syndikus. Ο La Penna 1993 συλλέγει ένα αξιοσημείωτο και επιδραστικό έργο που παρουσιάζει τον Οράτιο ως έναν καλλιτέχνη που πασχίζει να διατηρήσει την προσωπική του ανεξαρτησία απέναντι στην πολιτική πίεση να υμνεί τον Αύγουστο. Εξίσου σπουδαίο είναι το σύνολο των έργων στον Schmidt 2002b, το ενδιαφέρον των οποίων στρέφεται γύρω από εμφανώς ηθικές και υψηλά καλαισθητές αναγνώσεις των ποιημάτων με κάποιες καλές εκ του σύνεγγυς αναλύσεις, γύρω από τις τυπικές δομές στα ποιήματα και τα βιβλία ποιήσεως του Ορατίου,

και γύρω από την σημαντική πρόσληψη του Ορατίου στη Γερμανική λογοτεχνία.¹³ Ο Woodman 2012 περιλαμβάνει μια πληθώρα λογοτεχνικών άρθρων για τον Οράτιο, που αφορούν ιδίως την αλληλεπίδρασή του με την ιστοριογραφία, ενώ ο Cairns 2012 συγκεντρώνει πολλά άρθρα για τις Ωδές.

Άλλη μία πρόσφατη τάση είναι κάποιοι τόμοι να συγκεντρώνουν μελέτες από διαφορετικούς μελετητές, οι οποίες συχνά αποτυπώνουν τις εργασίες ενός συνεδρίου. Μια πρώιμη περίπτωση (σε μια αξιόλογη σειρά) ήταν ο Costa 1973, ο οποίος περιείχε ενδιαφέρουσες εργασίες από τους Hubbard και West για τις Ωδές και από τον Russel για την *Ars poetica*. Ο εορτασμός της δεύτερης χιλιετίας από τη γέννηση του Ορατίου το 1992/3 (εκτός από την *Enciclopedia Oraziana*) είχε ως αποτέλεσμα την παραγωγή μερικών αξιόλογων συλλογών: ο Rudd 1993a, ο Ludwig 1993a, ο Harrison 1995a (που καλύπτει ένα φάσμα θεμάτων για τον Οράτιο), και οι Martindale και Hopkins 1993 (μια συλλογή-κλειδί για την πρόσληψη του Ορατίου – βλ. περισσότερα στο Κεφ. Ζ). Πιο πρόσφατα οι Woodman και Feeney 2002 συγκεντρώνουν καινούριες εργασίες από σπουδαίους μελετητές του Ορατίου που αφορούν όλο το εύρος του έργου του και οι δύο τόμοι ανατυπωμένων άρθρων για τον Οράτιο στη σειρά *Oxford Readings in Classical Studies* συγκεντρώνουν κάποιες κλασικές μελέτες με εξαιρετικές συμπραστικές εισαγωγές (Freudentburg 2009, Lowrie 2009a). άλλες παρόμοιες και χρήσιμες συλλογές είναι οι Santirocco 1994 και Anderson 1999.

13. Για μία πιο λεπτομερή περιγραφή βλ. Harrison 2002.

